

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTNår alt er like gyldig, blir
alt likegyldig

HAUK

DAGENS SUKK

Det er vanskelig å ha politisk frihet om du ikke har økonomisk frihet.

Markedsdemokrati

Chr. Anton Smedshaug

KRON OG
MYNT

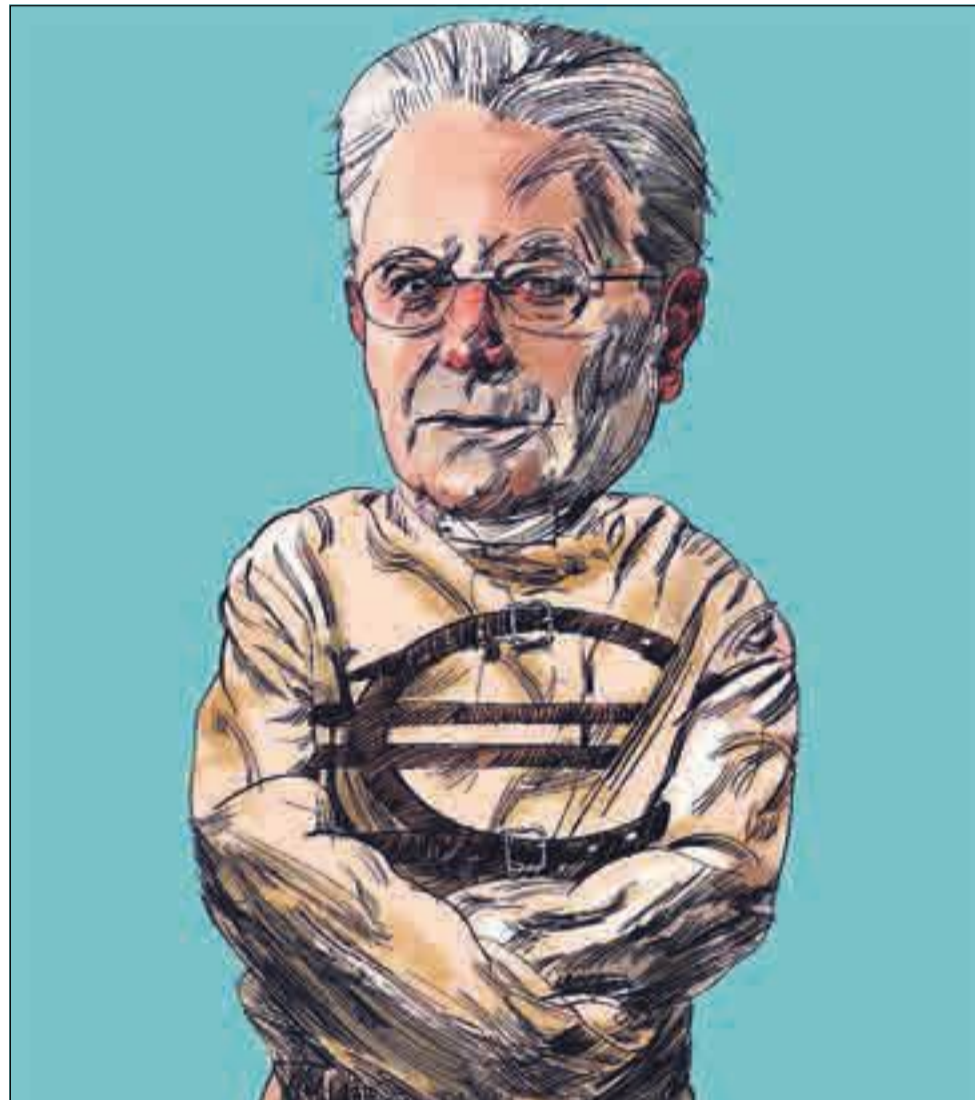
Folkesuvereniteten er kjernen i demokratiet. Folket skal være suverent til å bestemme sin egen skjebne, og makten skal ligge hos folket i valg. Derfor var Italias president Mattarellas beslutning om ikke å godkjenne den euro- og tyskkritiske finansministeren Paolo Savona i Italia, dramatisk. Folket hadde gitt flertall til to partier som er sterke motstandere av euro og som ønsker en ekspansiv finanspolitikk – og vår demokratipraksis gir grunnlag for avgjørelser med knapt flertall når det gjelder vesentlige spørsmål, enten det er innmelding i EU, som i Sverige med 52 prosent, eller utmelding av EU, som i Storbritannia, med 52 prosent.

I praksis ser vi nå at EU praktiserer det som Merkel under finanskrisen kalte «markedskonformt demokrati», det vil si et folkestyre innenfor euroens tvangstrøye, EU's økonomiske disiplin og Pengfondets (IMF) og Goldman Sachs' økonomiske forståelse. Dette er neppe i nærheten av hva grunnlovsfedre og –mødre i ulike land ville oppfattet som demokrati. Men det er det vi har fått.

Forrige gang Italia var i krise ble landet styrt av Mario Draghi, fra nettopp Goldman Sachs. Og hvem kunne blitt statsminister om ikke Lega Nord og Femstjernersbevegelsen hadde endret kandidat til finansministerposten? Carlo Cottarelli, en tidligere toppbyråkrat i IMF. Hvor er Mario Draghi nå? Han er sentralbanksjef i EU – og for tiden euroens store beskytter. Storfinans og storpolitikk har smeltet sammen.

Det doble alvoret i situasjonen er jo at Italia klarer seg svært dårlig med euroen som valuta. De har knapt tusenere BNP per person i dag enn ved tusenårsskiftet. I tillegg føler italienerne seg, reelt nok, sviktet i migrasjonsspørsmålet, der ivrige EU- og EØS-land bombet Libya til sammenbrudd, slik at samfunnsstrukturen gikk i oppløsning og kontrollen med grensene forsvant. Finans- og migrasjonskrisen har tært hardt på Italia, og EU-solidariteten er vanskelig å få øye på for et land som bærer hovedbyrden for Middelhavsmigrasjonen.

Tilsvarende er Hellas et offer for begge deler, med en økonomi som ble presset helt i senk gjennom finanskrisen, der Goldman Sachs var med på å fingere grunnlaget for deres inntreden i euroen. Senere har IMF innrømmet at de tok feil i vurderingene både angående Hellas' økonomi og årsakene til finanskrisen. De så ikke krisen komme, og var

ILLUSTRASJON: KNUT LØVÅS, KNUTLVAS@GMAIL.COM

senere for optimistiske i vurderingen av Hellas vekst under betingelsene landet fikk for å håndtere gjeldsbyrden. Euroen har vært skjebnesvanger for begge land.

Land med egen valuta både innenfor og utenfor EU har taklet krisene bedre. Ungarn var i hardt vær etter krisen, med en befolkning som var stimulert til å ta store valutalån i sveitserfranc gjennom bankvesenet. Da den ungariske forinten falt med to tredel mot francen, tårnet

«Land med egen valuta har taklet krisene bedre»

problemen seg opp. Det så ikke lovende ut, og Orbán ble valgt i 2010, ikke minst for å skulle løse den økonomiske krisen, der både IMF og EU hadde gitt redningslån. Ved å la bankene som formidlet lånene, ta store tap, greide vanlige folk å komme seg gjennom. Videre økte blant annet skattene på utenlandske selskap og sektorer med utenlandsk dominans, og vitale selskap ble nasjonalisert. Momsen ble økt og finansselskap skattlagt hardere. Ikke minst ble pensjonsordningene nasjonalisert og delvis brukt til å nedbetale gjeld.

Ungarn har videre valgt en vei langt fra Brüssels ønsker i migrasjonsspørsmålet, og verken stolt på eller utvist noen felles solidaritet der. Det økonomiske bakteppet er viktig for å forstå

Ungarns valg av Orbán for tredje gang på rad. I Ungarn ble regjeringen oppfattet å verne folket mot kapitalen, mens i Italia ble kapitalen vernet mot folket.

Island som suveren stat var inne i en dyp krise fra 2006 og noen år framover, og landet hadde også en president som sa nei. Ólafur R. Grímsson sikret seg et navn for evigheten med sin demokratiske håndtering av en mulig økonomisk tvangstrøye da han gikk inn for folkeavstemning om Icesave-avtalen etter sammenbruddet i de islandske bankene, som hadde filialer i Nederland og Storbritannia. Island har nå høy økonomisk vekst og er godt på vei ut av krisen.

Det er vanskelig å ha politisk frihet om du ikke har økonomisk frihet, noe Island og Ungarn versus Hellas og Italia illustrerer gjennom forskjeller i egen handlefrihet med suveren valuta og flere frihetsgrader i nasjonal politikk. Og når troen på euroen synes større enn respekten for demokratiet – da kommer politiske jordskjelv.

Chr. Anton Smedshaug,
daglig leder i AgriAnalyse
christian.anton.smedshaug@agrianalyse.no

Økonomene Morten Jerven, Erik S. Reinert, Rune Skarstein, Chr. Anton Smedshaug, Ebba Boye og Marie Sneve skriver onsdager i Klassekampen.

PÅ TEPPE

Risikabelt

Dagbladet fortsetter sin velprøvde resept for å skremme vettet av folk i sommersesongen, nå også med **hoggorm:**

– **Bitt i munn eller tunge kan raskt gi hevelse og luftveishinder. Dette kan skje hvis man prøver å leke med slangen og for eksempel skal kysse den,** sier professor Dag Jacobsen ved Oslo Universitetssykehus.

Det er heller ikke å anbefale å pusse tennene med dobørsten.

Se, men ikke kysse

Forsøk verdt

Miljøpartiet De Grønnes nye talsmann **Arild Hermstad** sier til VG at **miljødagen 5. juni** bør gjøres til **nasjonal fridag** fra neste år, fordi det er fint å ha fri i sommervarmen.

Intet skal være uprøvd for å nå **sperregrensa**.

Modernisert

På Instagram finnes et bilde med følgende tekst: **Rutebåten er innom Statfjord C med teflinger, og frustrasjonskoblinger.**

– Kan dette være en utvikling av duoen **Wesensteens** klassiske produkt **doble fustasjoppengsforkoblinger**, spør leser med fartstid.

Hårfint

Det foreligger som nevnt en roman der det såkalte **Facebook-høyre** står sentralt, og den sterke forhenværende radikaler **Lars Akerhaug** skriver

(gjett hvor):
FB-høgre fantes ikke, men hadde Norge lyttet til FB-høgre ville

landet vårt vært et mye bedre sted i dag.

Grensen mellom spøk og alvor synes med dette å være opphevet.

Gode navn

Anita Gärtner har blitt frastjålet planter fra sin hageparsell, melder Akersposten.

teppet@klassekampen.no